

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42

Şubat 2016 February 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

GIDA GÜVENCESİNİN SAĞLANMASINDA ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL COOPERATION IN ENSURING FOOD SAFETY

Gülzar İSMAYİL*

Öz

Son iki yüz sene zarfında dünya nüfusu büyük artış göstermiştir. Bu ise beraberinde insanların yaşaması için gerekli olan gıda ihtiyacının karşılanması sorununu gündeme getirmektedir. Günümüzde 800 milyon civarında insan açlık çekmektedir. Dünya nüfusunun gıda ihtiyaçlarını karşılamak için son elli senedir küresel, bölgesel ve ulusal düzeylerde önlemler alınmaktadır. Ancak sorun çözüme ulaşmamakta, hatta gittikçe daha tehlikeli boyutlara varmaktadır. Çalışmanın amacı küresel gıda güvenliğini sağlamaya yönelik uluslararası çok seviyeli işbirliğinin günümüzdeki düzeyini araştırmaktan ibaret olacaktır. Gıda güvenliğinin sağlanmasında uluslararası işbirliğinin yönleri, kaynak potansiyelinin ve küresel gelişimin diğer sorunları ile ilişkileri gibi konuların belirlenmesi esas hedefleri oluşturmaktadır, son yıllarda dünyada yaşanan iç savaşlar, silahlı çatışmalar ve terör olayları sebebiyle oluşan mülteci ve göçmen sorunu ile gıda güvencesizliği arasındaki doğrudan ilişkiye dikkat çekilmektedir.

Anahtar kelimeler: Gıda Güvencesizliği, Uluslararası İşbirliği, Ekonomik Gelişim Göstergeleri, Küresel Eğilimler, Uluslararası Örgütler.

Abstract

The population of the world has increased incredibly during the last two hundred years. This fact puts the issue of providing food required by the humankind to live at the top of world's agenda. In today's world, around 800 million people live at the starvation point. In order to meet the food demand of the world population, several measures are being taken at regional, national and international levels during the last fifty years. The aim of this article to study the level of the international cooperation for ensuring global food security in today's world. The main objectives are to identify the criteria and indicators of food security, international cooperation aspects, and problems of potential sources and to examine the relation between global development and the other problems. In addition, an attention is given to the direct correlation between the food insecurity and refugee and migrant problems occurred due to terrorist incidents and armed conflicts happened in the recent years in the world.

Keywords: Food Insecurity, International Cooperation, Economic Development Indicators, Global Trends, International Organizations.

GİRİŞ

Dünya nüfusu son iki yüzyıl zarfında hızlı bir şekilde artmaktadır. 1800'lü yıllarda dünyada bir milyar civarında insan yaşamaktaydı (McEvedy ve Jones, 1978: 342). Aradan geçen zaman içinde dünyanın nüfusu yedi kat artarak yedi milyarı aşmıştır. World Resources Institute (WRI)'nin araştırmasına göre 2050 yılında dünya nüfusu 9,6 milyara yükselecek ve dünya yüzde 70'lere varan gıda açığı ile karşı karşıya kalacaktır. Bu açık, özellikle gıda güvencesinden yoksun gelişmekte olan ülkelerde daha çok etkisini gösterecektir (Dölekoğlu, Gün ve Giray, 2015: 3). Nüfusun böyle hızla artmasının nedenlerine bakacak olursak, son yüzyıl boyunca insanlığın evriminde çok büyük sıçrayışlar olmuş ve deyim yerindeyse insanlık kendisinin Rönesans dönemini yaşamıştır. Tıbbın büyük gelişimi sonucunda insan ömrü çok uzamıştır. Teknolojik gelişmeler sayesinde insanların yaşam düzeyi yükselmiş, hayat koşulları daha konforlu, güvenli ve kaliteli bir seviyeye ulaşmıştır. Bu, kuşkusuz uygarlığın gelişimi açısından olumlu bir gelişmedir. Ancak bu hızlı gelişiminin olumsuz sonuçları da bulunmaktadır. Dünya tarih boyunca son yüz yıl zarfında olduğu kadar acımasızca tüketilerek kirletilmemiştir. Yedi milyar insan yedi milyar tüketici demektir. Bu kadar nüfusun temel gıda ve yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya dünyanın gücü yetmemektedir. Dünya genelinde ayrı ayrı devletlerin ve uluslararası aktörlerin çözüm bulmakta zorlandıkları küresel sorunlar yaşanmaktadır. Küresel gıda güvencesinin sağlanması bu sorunların başında gelmektedir (İsmayil G., 2011: 5). Günümüz şartlarında çevresel felaketlerin artması, doğal yaşamda yok olma riskleri (hayvan nesillerinin tükenmesi, bitki türlerinde azalma, fosil yakıtların tükenmesi, tarım alanlarının yanlış kullanımı vs.), iklim değişiklikleri insanların doğa ile olan iletişiminin ve etkileşiminin artması dünyayı gıda güvencesizliği sorunu ile karşı karşıya getirmiştir. Sorunun güncelliği stratejik boyutlara varmaktadır, şöyle ki, 2015 yılında dünyada açlık çeken insanların sayısı 794,6 milyondur (dünya nüfusunun yüzde 10,9'u) (Food and

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Agriculture Organization of the United Nations, 2015: 54). Uzmanlar açlık ve yetersiz beslenme krizinin 21. yüzyılın ortalarında en yüksek düzeye varacağını tahmin ediyorlar. O, dünyadaki iklim değişikliğinden daha hızlı gelişecektir. Ancak felaketi önlemek için daha zaman vardır (Cribb J., 2010: 3)

Dünya genelinde gıda dağılımı ve tüketiminde yaşanan çelişki dikkat çekicidir. Her gün yaklaşık 1 milyar kişi aç uyurken 1,4 milyar kişi de aşırı kiloları nedeni ile sorunlar yaşamakta ve her yıl 2,8 milyon insan da söz konusu sorun nedeniyle hayatını kaybetmektedir (WHO, 2014). Diğer yandan 1,3 milyon ton gıdanın israfı da çelişkinin başka bir boyutu olarak ortaya çıkmaktadır. Dünyada üretilen gıdaların üçte biri çöpe atılmaktadır. Bu, dünya enerji tüketiminin yüzde 10'unundan fazla bir değere eşittir ve ekonomik yükü ise 750 milyar \$'dır (Dölekoğlu, Gün ve Giray, 2015: 4). Gıda insanın yaşayabilmesi için temel ihtiyaçtır. Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme hakkı vardır (İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, m. 25). Gıdaya erişim ve beslenme, insan için temel, vazgeçilmez, evrensel bir haktır. Her insan, gerektiğinde yeterli kalite ve miktarda, ihtiyaçlarını karşılayacak, inanç ve kültürüne uygun, sağlıklı ve güvenli gıdaya ulaşabilmelidir. Ancak sözler güzel olsa da maalesef uygulamadan yoksundur (Tansey G. and Rajotte T., 2008: 5). Beslenme hakkı uluslararası insan hakları ile ilgili belgelerde en sık belirtilmesine rağmen, son yıllarda en çok ihlal edilen bir haktır (Clover J., 2003: 5). Günümüzde, dünya geneline baktığımızda gıdaya erişimin hakça olduğunu söylemek pek mümkün görünmüyor. Gıda gelişmiş ülkelerde "Sağlık - Diyet", gelişmekte olan ülkelerde ise "Hayat - Ölüm" ilişkilerinin göstergesi oluyor (Buzbaş N., 2010: 3). Dünya genelinde yaşanan sosyal eşitsizlik ve çifte standartlar, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında dayanışma ve işbirliğinin yetersizliği küresel gıda güvencesizliği sorununa çözüm bulunmasını zorlaştırmaktadır. Son elli sene içinde gıda güvencesinin sağlanması amacıyla tüm dünyada ortak çabalar sarf edilmesine rağmen, sorun güncelliğini korumakta, hatta gün geçtikçe yeni tehlike ve riskler meydana çıkmaktadır. Günümüzde gıda güvencesizliği konusu genellikle tüm uluslararası ve bölgesel etkinliklerin gündem maddesini oluşturmakta ve bu, sorunun güncelliğini göstermektedir. İnsanlığın gelişimi sorunlarını ele alan tüm uluslararası belgelerde bu konu gündeme getirilmektedir. Dünyanın pek çok ülkesi gıda güvencesinin sağlanması konusunu ulusal güvenlik programlarına temel bir unsur olarak dâhil etmiştir. Bu anlamda uluslararası işbirliği konuları günümüzde daha büyük önem kazanmaktadır. Şu anki aşamada gıda sorununun çözülmesine yönelik uluslararası işbirliğinin en önemli özelliği onun çok taraflı bir düzeye ulaşmış olmasıdır. Önceleri çözüme katkıda bulunmayan örgütler artık durumun kritik düzeyde olduğunun farkına varmakla uluslararası işbirliğine daha aktif bir şekilde katılmaktadırlar.

Çalışmada uluslararası örgütlerin belge ve materyallerinden alınan verilere, alanında uzman olan araştırmacıların eserlerine dayanarak, dünyanın açlık çekmekte olan nüfusunun gıda ihtiyacının karşılanmasının sadece tarım alanında değil, aynı zamanda genel ekonomik, politik, sosyal alanlardaki sorunların çözülmesinde de uluslararası işbirliği ile mümkün olacağı sonucuna varılmaktadır.

1. Gıda Güvencesizliği Alanında Uluslararası İşbirliğinin Durumu

Genel kavram olarak gıda güvencesi insanların sürdürülebilir, güvenilir, uygun fiyatta, kaliteli, sağlıklı beslenme alışkanlığını geliştirecek besinleri satın alma ve tüketme hakkına sahip olduğunu ifade etmektedir. Önceleri gıda güvencesizliği kavramı yalnız ulusal düzeyde oluşmaktaydı ve ülkelerin vatandaşları için yeterli ve sağlıklı gıda temin etme konusunda dış ortamdan bağımsız kalma çabalarından kaynaklanmaktaydı. Ancak 1970'li yılların gıda krizlerinden sonra "dünya gıda güvencesizliği" kavramı meydana çıktı (Revenko, 2015: 9). Küreselleşen dünyada gıda güvencesinin sağlanması ve açlıkla mücadele de küresel bir boyuta varmıştır. Bazı ülkelerin gıda ve erzak sağlanması konusunda bağımsızlıklarını kaybederek dış yardımlardan bağımlı hale gelmeleri, açlık çeken insanların sayısının çoğalması, dünyanın birçok bölgesinde içme suyu sıkıntısının atması artık bir gerçektir ve dünya toplumunun kararlı adımlar atmasını gerektirir. Gıda güvencesizliği alanında oluşan kritik durum, artık sorunların ülkeler bazında çözülemeyeceğini ve küresel bazı adımlar atılmasının gerekliliğini de ortaya koymuştur. Açlık politik bir olgudur ve onun, politik kararlarla çözüme kavuşması gerekir (Clover J., 2003: 5). Nüfusun gıda güvencesinin sağlanması yönünde ulusal programların bilimsel gerekçeleri, yeni risk ve tehditler söz konusu sorunların çözümüne yeni yaklaşımları, küresel gıda güvencesinin sağlanması sürecinin yönetilmesi için çağdaş bilgi mekânının olanaklarının kullanılmasını gerektirmektedir (Blinova T. Ve Anfinogentova A., 2011: 23). 1996 yılında gerçekleştirilen Dünya Gıda Zirvesi, bunun en somut dışavurumlarından birisidir. Bu zirvede ilk kez dünya ve ülkeler genelinde gıda güvencesi kriterleri belirlenerek, yerel tarım ve gıda krizlerinin bölgesel ve uluslararası düzeye ulaşması, bunları aşmak için uluslararası toplumun ortak çabalarını gerekli kılmıştır.

Gıda güvencesinin sağlanması sorununun çözümünde kapsama özelliğine, tarafların etkileşim özgünlüğüne, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi yönünde pratik önlemlere, elde edilen etkili sonuçlara göre üç seviye belirlenebilir: küresel, bölgesel ve ulusal (Revenko, 2015: 7). Küresel düzeyde dünya toplumu uluslararası hükümet ve sivil toplum örgütlerinin, kuruluşların ve uzmanların katkıları çerçevesinde

sorunun boyutunu, onun öncelikli çözüm yollarını belirlemekte, hedefe ulaşmak için kaynakları ve potansiyeli değerlendirmektedir. Günümüzde küresel gıda sorununun çözümü çok sayıda uluslararası kuruluş ve örgütü bir araya getirmektedir: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Gıda Programı (WFP), Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu, Uluslararası Para Fonu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Gıda Politikası Araştırma Enstitüsü, BM Üst Düzey Çalışma Grubu vs.

Gıda güvencesizliği alanında uluslararası işbirliğinin günümüzdeki durumunu değerlendirmek için 2015'te sonuçlanması planlanan iki önemli belgenin üzerinde durmak gerekir. Bunlar; 1996 yılında gerçekleştirilen Dünya Gıda Zirvesi (World Food Summit) kararları ve 2000 yılında kabul edilen BM Binyılın Kalkınma Hedefleri'dir. 2015 yılından sonra gıda güvencesini sağlamak amacıyla uluslararası kalkınma genel programı kapsamında alınması gereken önlemler üzerinde çalışmalar yürütülmektedir.

Gıda güvencesizliği sorununun çözümünde uluslararası işbirliğinin yönü ve yoğunluğu her aşamada büyük ölçüde dünya nüfusunun gıda güvencesinin sağlanması durumuna bağlıdır. Buna karşılık, sorunun boyutunun değerlendirilmesi gıda güvencesizliği kavramına yaklaşım ve göstergelerle belirlenmektedir. Gıda güvencesizliği konusu üzerinde; "Gıdaya ulaşım hakkını temel insan hakkı" olarak tanımlayan 1948 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinden başlamak üzere, 1975 yılında BM, 1983 yılı BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), 1986 yılı Dünya Bankası, 1989 yılı Dünya Gıda Programı, 1992 yılı FAO ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından düzenlenen Uluslararası Beslenme Konferansı (International Conference on Nutrition) ve FAO'nun 1996 yılında düzenlediği Dünya Gıda Zirvesi'nde (WFS) önemle durulmuştur (WHO, 2001: 4).

1996 yılında Roma'da 185 ülkenin ve Avrupa Topluluğu'nun üst düzey temsilcilerinin katılımıyla Birleşmiş Milletler himayesinde gerçekleştirilen Dünya Gıda Zirvesi'nde herkesin gıdaya erişiminin insanlık hakkı olduğu vurgulanmış, o gün 840 milyon olan dünya aç insan sayısının 2015 yılına kadar en az yarıya indirilmesi hedefi konmuştu. 2000 yılında BM tarafından geliştirilen "Binyılın Kalkınma Hedefleri" gıda güvencesi sorununun çözülmesi gerekliliğinin belirtilmesinin yanı sıra bunun küresel ekonominin kalkınması konusuna bağlantılı olduğuna dikkat çekti (Revenko, 2015: 11). 2006 yılına gelindiğinde dünya açlık çeken insan sayısının azalacağına artış gösterdiği ve 862 milyona ulaştığı belirlenmiştir. 2006 yılını dikkate almamızın nedeni, bu yıldan sonra yaşanan olumsuz gelişmelerin konulan hedef üzerindeki yıkıcı etkilerinin bilinmesi açısından (Buzbaş N., 2010: 7). Hatırlanacağı üzere 2007 yılı dünyada gıda güvencesi durumunu derinden etkileyen, işlenmemiş gıda ve petrol fiyatlarının hızla arttığı ve tavan yaptığı bir yıl olmuştur. Gıda krizine neden olan olumsuz hava şartları, yükselen enerji maliyetleri, iklim değişiklikleri sonucunda artan fiyatlar o dönemde "mükemmel bir fırtına" senaryosu oluşturdu (Mcmichael P. ve Schneider M., 2011: 121). BM Dünya Gıda Programı'na (WFP) göre aralarında 29 Afrika, 19 Asya ve 9 Latin Amerika'sı ülkesinin bulunduğu 57 ülkeyi sel felaketi vurdu. Güney Asya, Avrupa, Çin, Sudan, Mozambik ve Uruguay'da ise tarım alanları aşırı sıcak ve kuraklıkla olumsuz etkilendi. 2004 ile 2007 yılları arasında fiyat artışı ham petrol fiyatlarında yüzde 89, gıda fiyatlarında yüzde 84 düzeyine ulaştı (Chand R. 2008: 119). Gıda fiyatları bir sonraki yıl yani 2008'de yükselişini kesip tam soluklanırken bu kez "Küresel Ekonomik Kriz" ile yüz yüze gelmiştir. Küresel Ekonomik Kriz, dünya gıda güvencesi konusunda yepyeni bir sorunu beraberinde taşımıştır. Gelişmiş ülkelerin gıda harcamalarını kısmaları geliştirmekte olan ülkelere ithal ettikleri gıda maddelerini de azaltacakları anlamına gelmektedir. Bu durum bu ülkelerdeki yatırımların durması ve fakirliğin artmasına yol açacaktır. Nitekim "Gıda Krizi" nedeniyle dünya açlık çeken sayısında 75 milyon kişi artış olmuş, Küresel Ekonomik Krizin etkileriyle de 2008 yılı sonu itibarı ile bu sayıya 105 milyon kişi daha eklenerek dünya açlık çeken insan sayısı 1 milyar 40 milyona ulaşmıştır (Anfinogentova ve Kırılath: 2013, 4). Doğal afetlerin, iklim değişiminin sonucunda yaşanan gıda fiyatlarındaki artıştan kaynaklanan 2007-2008 gıda krizi ve 2008 ekonomik krizi tam olarak 1996 yılı Dünya Gıda Zirvesi'nin kararlarına ve Binyılın Kalkınma Hedeflerine ulaşma olasılığını azalttı. Hâlbuki bunu önlemek amacıyla dünya genelinde önemli adımlar atılmıştı. Nitekim Temmuz 2008'de G8 Zirve toplantısında Avrupa Birliği Komisyonu gıda ürünlerinin fiyat artışı ile körüklenen gıda krizini durdurmak amacıyla 1 milyar Euro bütçesi olan Gıda Fonu'nu tesis edeceğini ilan etti. Söz konusu Gıda Fonu ("gelişmekte olan ülkelerde gıda ürünlerinin aşırı fiyat artışına acil müdahale edilmesi amacıyla") 16 Aralık 2008'te oluşturuldu (AB Komisyonu, 2013:1). AB Gıda Fonu gıda krizine karşı oluşturulan ilk önemli mali ve ekonomik cevaptı ve bu, BM ve G8 arasında, geliştirmekte olan ülkelere gıda güvencesinin sağlanması konusunda uluslararası işbirliğinin koordinasyonunu güçlendirme sürecine katkıda bulundu. AB'nin Gıda Fonu'ndan ayrılan ve üç sene (2009-2011) içinde yapılan mali destekle dünyanın geliştirmekte olan 49 ülkesinde açlık çeken ve yetersiz beslenen 59 milyon insana yardım edildi(AB Komisyonu, 2013: 11). Bunun yanı sıra AB'nin bu projesi dünyada gıda güvencesizliği ve tarım alanının sürdürülebilir gelişimi konularının BM Gıda ve Tarım Örgütü, G8, G20 gibi uluslararası forumlarda tartışma konusuna dönüşmesine ve sorunun yalnız uluslararası camianın ortak çabaları ile çözülebileceği gerçeğinin anlaşılmasına neden oldu.

Fakat uluslararası düzeyde yürütülen işbirliği sonucunda 2015 yılı tahmin edildiği gibi dünyada gıda güvencesinin sağlanması açısından dönüm noktası olmadı. Dünyada açlık çeken ve yetersiz beslenen insan sayısı tahmin edilen rakama düşürülemedi. Görünen o ki, küresel gıda sorununu çözmek için gereken süreyi tahmin etmek neredeyse imkânsızdır. (Anfinogentova ve Kırılath, 2013: 10). Gıda güvencesinin sağlanması farklı özellikleri olan risk ve tehlikelerin ortadan kaldırılması ile bağlantılıdır. Bunların arasında en muhtemel ve sakıncalı olanları doğa, iklim, insan faaliyeti sonucu oluşan risklerdir. Bu listeye ekonomik, üretim ve keşifler sonucu oluşan riskleri de eklemek gerekir. Dünya piyasasındaki durumla bağlantılı olan makroekonomik, hem de ulusal ve küresel düzeyde politik riskler tarım –sanayi alanını güçlü bir şekilde etkilemektedir. Gıda güvencesinin sağlanması nüfusun gıda ürünlerine etkin talep artışını, kırsal alanlarla şehirde yaşam standartları arasındaki farkı azaltmayı, zenginlerle fakirlerin gelirleri arasında haksız farklılıkların azaltılmasını, sosyal güvenlik alanına bütçeden ayrılan gelirlerin artırılmasını, asgari ücretin yükseltilmesini, nüfusun fakir kısmını oluşturan kişilerin vergilerden muaf tutulmasını gerektirir (Rešetnikova E. ve Zalivçeva O., 2012: 192).

Dünya nüfusunun gıda güvencesinin sağlanması büyük ölçüde tarım alanının geliştirilmesi ile bağlantılıdır. Dünya nüfusunun büyük bölümü kentlerde yaşamını sürdürse de, yaşamın temel kaynağı olan gıda ürünleri köylerin hesabına sağlanmaktadır. Tarım alanı ise birçok risk ve tehditler nedeniyle yeterince gelişmemektedir. Bu risk ve tehditlerin birçoğu dış kaynaklıdır. Örneğin, dünyada küresel iklim değişiklikleri geniş alanlarda geleneksel tarımın çöküşüne yol açabilir. Aynı zamanda bazı bölgelerde iklimin ısınması tarım için olumlu sonuçlara neden olacaktır. Dünya gelecek kuşakların gıda güvencesini tarım alanlarının ve içmeli su kaynakları kapasitesinin azalması şartlarında sağlamak zorunda kalacaktır, çünkü ekilebilir tarım arazilerinin bozulması sonucunda dünya genelinde her yıl 14 milyon hektar ekin yeri kaybedilmektedir (Rešetnikova E. ve Zalivçeva O., 2012: 192). Küresel iklim değişikliklerinin olumsuz sonuçlarına çözüm arayışları 30 Kasım-11 Aralık 2015'te Paris'te 21. Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi'nde (COP21) dünyanın 195 ülke ve kurum temsilcisiyle 147 devlet ve hükümet başkanını bir araya getirdi. Dünyanın gelecek kaderi için tarihsel anlam taşıyan Zirve fosil yakıtlardan vazgeçmek, küresel ısınmayı 2 derecenin altına taşımak, ülkelerin karbon salınım beyanlarını 5 yılda bir gözden geçirmesi gibi çok önemli kararlarla sonuçlandı (BBC News, 2015). Dünya genelinde izlenen küresel ısınma sonuç itibarıyla dünya gıda güvencesi durumunu çok etkileyecek düzeydedir. Yer üzerinde insan soyunun yaşamını tehlike altına alan bu küresel soruna uluslararası dayanışma ile çözüm aranması onun uzun vadede olsa bile aradan kalka bileceğinin teminatıdır. Küresel ısınma ile dünya gıda güvencesizliği arasındaki ilişki, üzerinde düşünülmesi ve araştırılması gereken önemli bir konudur ve başka bir çalışmada irdelenmesi gerekir.

Gıda güvencesizliği konusu uluslararası düzeyde kalkınma programları ile yakından bağlantılı olduğundan onun durumunun değerlendirilmesi BM'n diğer kurumlarının da gündemindedir. Güvenilir verilerin oluşturulması sorunu günümüzde dünya birliği tarafından kalkınma sorunları üzerine "2015 sonrası dönem için gündem" isimli yeni program belgesinin hazırlanması döneminde özel önem kazanmaktadır. Gıda güvencesizliği de dâhil olmak üzere hedef ve kalkınma göstergelerinin geliştirilmesi, hatta Mart 2015'te BM Genel Kurulu'nda hükümetler arası müzakerelerin üçüncü oturumunda tartışmaların ana konusu oldu.

Birleşmiş Milletler İstatistik Ofisi'nin kapsamlı bir analize dayanarak hazırlanan teknik raporu 2015 yılından sonra dünyanın sürdürülebilir kalkınma durumunu belirlemek için anahtar göstergelerin bir listesini içerir (United Nations Statistical Commission (UNSC), 2015: 13). Açlığın ortadan kaldırılması hedefine ulaşma kapsamını belirlemek, gıda güvencesi ve iyi beslenmeyi sağlamak ve tarım sektörünün sürdürülebilir gelişimini desteklemek için sekiz hedef grubu üzere göstergeler geliştirilmiştir. Gıda güvencesizliğinin değerlendirilmesi yaklaşımlarının birleşmesi yönünde atılan bu önemli adım 2015 yılından sonra dünya toplumunun açlığa karşı mücadelede çabalarını daha odaklı birleştirmeye ve uluslararası işbirliğinin önceliklerini belirlemeye imkân sağlayacaktır. Gıda güvencesizliği derecesinin değerlendirilmesine yaklaşım farkı 2015 yılında Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün, Dünya Tarımsal Kalkınma Fonu ve Dünya Gıda Programı'nın "Dünyada Gıda Güvencesizliğinin durumu: açlığa karşı mücadelede uluslararası hedeflere 2015 yılında ulaşılması" yıllık analitik raporu yayınlandığı zaman ortaya çıktı. Raporda gıda güvencesizliği durumunun analizi 2015 yılında sürelerinin dolması amaçlanan iki önemli belgenin: 1996 Dünya Gıda Zirvesi kararlarının ve 2000 yılı Binyılın Kalkınma Hedeflerinin sonuçlandığı dönemde açıklandığı için göstergelerin karşılaştırılması da her iki belge üzerinden gerçekleştirilmektedir. Belgelerdeki hedefler ve kriterler farklı olduğundan, bunların her biri için başarı göstergeleri de farklıdır. Dünya Gıda Zirvesi, 1990-1992 yılları ile karşılaştırıldığında 2015 yılında yetersiz beslenen insan sayısının en az yarıya indirilmesini, Binyılın Kalkınma Hedefleri ise aynı dönem içinde açlık çeken insan sayısının en az yarıya indirilmesini temel hedef olarak belirlediği için sonuçlara varılmasında iki ölçüm sistemi kullanılmaktadır. Ancak, belirtildiği gibi tahmin edilen hedeflere ulaşılmadı: 1990-1992'de dünyada yetersiz beslenen insan sayısı 1010,6 milyon iken 2015'te bu rakam 794,6 milyondur (FAO, 2015:

54). Başka bir sorun gıda güvensizliği durumunu belirleme konusunda doğru yaklaşımın geliştirilmesidir. Örneğin, Gıda ve Tarım Örgütü'nün 2015 raporunda yetersiz beslenme boyutuna ilişkin veriler 2014-2016 dönemi için verilmiştir, yani onlar kesinlikle tahminidir. Sorunun boyutları hakkında sonuçlar elde edilmiş (Tablo 1) ve onlara dayalı olarak bazı bölgelerde açlık ve yetersiz beslenmenin ortadan kaldırılması yönünde dünya birliğinin gelecek faaliyetleri hakkında öneriler sunulmuştur.

Tablo 1: Gıda ve Tarım Örgütü'nün verilerine göre dünyada gıda güvensizliği durumu (FAO, 2015: 54).

	Yetersiz beslenenlerin sayısı (milyon kişi)			Yetersiz beslenenlerin oranı (nüfusun yüzdesi)		
	1990-1992	2000-2002	2014-2016	1990-1992	2000-2002	2014-2016
Dünya genelinde	1010,6	929,6	794,6	18,6	14,9	10,9
Gelişmiş bölgeler	20,0	21,2	14,7	<5,0	<5,0	<5,0
Gelişmekte olan bölgeler	990,7	908,4	779,9	23,3	18,2	12,9
Asya	741,9	636,5	511,7	23,6	17,6	12,1
Afrika	181,7	210,2	232,5	27,6	25,4	20,0
Latin Amerika ve Karayipler	66,1	60,4	34,3	14,7	11,4	5,5
Okyanusya	1,0	1,3	1,4	15,7	16,5	14,2

2015 verileri yüzyılın başı ile karşılaştırıldığında, dünyada yetersiz beslenen insan sayısının uzun vadeli düşüş eğiliminin devam etmekte olduğunu göstermektedir. Ancak, dünyanın gelişmiş bölgelerinde yetersiz beslenen insan sayısı nüfusun yüzde 5'inden az olduğu halde, gelişmekte olan bölgelerde bu rakam yüzde 12,9 teşkil etmekte, Orta Afrika'da yüzde 41,3'le Kuzey Afrika'da yüzde 5 arasında değişmektedir.

Gıda güvensizliği ile ilgili en kritik durum Batı Asya ve Orta Afrika'da gözlemlenmiştir. Bu bölgelerde, 1990-1992 yılları ile karşılaştırıldığında aç ve yetersiz beslenen insan sayısı büyük oranda artış göstermiştir. Ancak Güney Amerika, Doğu ve Güney Doğu Asya bölgelerinde yetersiz beslenmeyi azaltmak için programlar uygulamaya koyulmuştur (FAO, 2015: 18).

Her sene 30 milyon kişinin gıda yardımı aldığı Afrika kıtası dünya genelinde en çok gıda desteği alan kıtadır. Dünya Gıda Örgütü'nün gerçekleştirdiği faaliyetin yüzde 60'ı Afrika'ya yöneliktir (Clover J., 2003:7). Genellikle "Afrika en az gelişmiş kıta konumundadır. Afrika sömürgecilik, ırkçılık ve apartheidden doğan göçmen sömürsünün feci sonuçlarına karşı korunmasız bir yapıdadır. Gerçekten de, sömürgecilik döneminde ve geçtiğimiz son 20 yıl içinde Afrika doğrudan sömürülmüştür; bu sömürü Afrika ülkelerinin iktisadi politikalarına ve yönetimlerine nüfuz etme arayışında olan yeni-sömürgeci dış güçler vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir" (Chachage C., 2005: 17). Batı devletlerinin yüzyıllarca sömürdüğü Afrika kıtasının servetleri bu devletlerin gelişimine hizmet etti, nüfusu ise köle olarak kullanıldı. Karşılığında Afrika fakirlik ve sefaletle terk edildi. Günümüzde Afrika'ya edilen yardımlar onun kalkınmasına yardım edemez. Son yıllarda ABD Afrika'ya yardımını iki katına çıkarırken, İngiltere de yeni bir Marshall Planı önerisini getirmiştir. Ancak bu yardımlar sayesinde Afrikalılar özgüvenli ve bağımsız olarak yaşamaya alıştırmak yerine dilencilikçiye alıştırmıştır. Afrika'da tarım, üretim ve sanayinin sürdürülebilir gelişimi ve kalkınmasını sağlayacak stratejinin uygulanması yoksulluk ve açlığın önünü alabilir. Geçici yardımlar temel sorunlara geçici çözümlerdir. Afrika'nın yoksulluk çeken ülkelerinin gıda güvensizliği sorununa ise geçici değil, sürekli çözümlerin üretilmesi şarttır.

Günümüzde Afrika dahil, dünyanın diğer gelişmekte olan ülkelerinde gıda güvensizliği sorununun çözümü arayışlarında sadece tek bir yön üzerinde odaklanmanın imkânsız olduğu yaklaşımı oluşmaktadır. Bu bağlamda, "2015 yılından sonra gündem" in hazırlanması (bkz. Horton ve Hoddinott, 2014) sürecinde ön belgelerde de, uzman çalışmalarında da (Kırlatlı, 2014: 4) uluslararası toplumun amaç ve hedeflerinin çok düzeyli özelliği belirtilmiştir. Bunlar, ekonomik ve sosyal istikrarın sağlanması; nüfusun savaş ve çatışmalar olmadan yaşamak olasılığı; etkin yatırım, kaynakların yönetimi ve kullanımının sağlanması; adaletli gıda ticareti; iklim değişikliğine adaptasyon; toprağın durumuna özen gösterme, dünya okyanusunun kaynaklarından daha iyi bir şekilde kullanmayı sağlama ve diğer önemli unsurları içermektedir.

Bu unsurlardan her birisi ayrı ayrı önemlidir, çünkü açlık ve yetersiz gıda tüketimi insanların sağlığını, verimliliği, bireyin entelektüel gelişimini olumsuz yönde etkilemekte ve dolayısıyla ekonomik kalkınmayı engelleyerek gıda güvencesizliği sorununu daha da derinleştirmektedir.

2. Dünyadaki Çatışma Bölgelerinde Gıda Güvencesizliği Durumu

Dünyanın bazı bölgelerinde yetersiz beslenme ve gıda kıtlığının yayılması büyük ölçüde savaş ve çatışmalar ile bağlantılı hale gelmektedir. Gıda güvencesizliğinin politik istikrarsızlık ve çatışmaların oluşmasında katalizör olması gerçeği 2007-2008'de gıda fiyatlarının yükselmesine tepki olarak 48 ülkede protesto ve ayaklanmalar patlak verdiğinde ortaya çıktı. Şubat 2011'de BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün yeni gıda fiyatları indeksi yükselişe geçti ve bu, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da Tunus Cumhurbaşkanı Zine El Abidine Ben Ali ve Mısır Cumhurbaşkanı Hosni Mubarak'ın devrilmesi ile sonuçlanan yeni itirazlar dalgasına neden oldu (Brinkman H. ve Hendrix C., 2011:2). Tarihsel olarak şiddetli çatışmalar gıda ürünlerinin fiyat artışının ve gıda güvencesizliği durumunun önemli faktörü olmuştur. 2. Dünya savaşından sonra özellikle etkilenen ülkeler Angola (1980'ler) dâhil, Kamboçya (1979-1980), Etiyopya (1984-1985), Mozambik (1980'ler), Nijerya (1967-1969), Somali (1992) ve Sudan (1987-1991) olmuştur (Brinkman H. ve Hendrix C., 2011:4).

Dünya genelinde her yıl binlerce insan sivil çatışmalar nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalıyor. Şiddetten kaçan insan kitlelerinin bu hareketleri giderek büyüyen küresel bir sorun olarak kabul edilmektedir. Soğuk savaştan sonraki bağımsızlık ve iç savaşların canlanması dönemi yabancı ülkelerde koruma arayan insan sayısında hızlı bir artışa yol açtı, Kuzey Irak'tan Kürtler, eski Yugoslavya'dan etnik şiddetten kaçan göçmenler, 1994'te 2 milyondan fazla Ruandalının eski Zaire'ye, Tanzanya'ya, Burundi'ye ve Uganda'ya kaçıışı buna örnek olabilir. Son yıllarda tekrarlanan şiddet olayları ve 2011'de güçlü kuraklık nedeniyle 1 milyondan fazla Somalili komşu ülkelere (Kenya, Etiyopya, Yemen, Cibuti, Eritre) ve Avrupa'ya sığınmak zorunda kaldı (Mabiso A., Maystadt J., Vandercasteelen J., Hirvonen K., 2014: 3). Suriye'de beş yıldan beri devam eden iç savaş da komşu ülkeler olan Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak'a çok sayıda mülteci akımına neden oldu. 2012 verilerine göre zorla yerlerinden edilen kişi sayısının 17 milyon olduğu tahmin ediliyor ve onların çoğu Kongo, Irak, Pakistan, Somali, Sudan'da yaşamlarını sürdürmektedir. Genellikle (iç) savaş ve politik istikrarsızlık veya çevresel felaketler büyük insan hareketliliklerine neden olmaktadır (Black R., 2001; Moore W.H. ve Shellman S.M., 2007; Marchiori L., Maystadt J. ve Schumacher I., 2013). Savaşların uzun sürmesi nedeniyle göçmenler sığındıkları ülkede belirsiz bir süre için kalmak zorunda kalıyorlar. Göçmenler komşu ülkelerde yaşamayı tercih ediyorlar. Ancak onlar hiç de geldikleri ülkede daha iyi ekonomik ve ya çevresel koşullarla karşılaşmıyorlar (Hatton T.J. ve Williamson J.G., 2003). Bu durum zaman içinde geldikleri ülkelerde de gıda güvencesi durumunu olumsuz etkileyebilir. Çatışmaların temel nedenleri her durumda büyük ölçüde değişir ve çoğu zaman politik, ekonomik ve sosyal nedenlerin birleşmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Gıda güvencesizliği ile politik çatışmalar arasında bir ilişki vardır, çünkü her ikisi gelişimsiz ligin belirtileridir (Collier P., Elliot L., Hegre H., Hoeffler A., Reynal-Querol M. ve Sambanis N., 2003: 19). Bugün dünyada sivil çatışmalar silahlı çatışmaların yaygın türüdür. Bu, ekonomik kalkınma düzeyi düşük, gıda güvencesizliği düzeyleri yüksek olan ülkelerin hemen hemen tamamına özgü olan bir olgudur. Gıda güvencesizliği çatışmanın nedeni olabileceği gibi çatışmanın sonucu olarak da oluşabiliyor. Savaş ve çatışmalar insanların düzensiz göç hareketlerine neden olduğu için sorunun boyutunu belirlemek zordur. Gıda güvencesizliğine ve açlığa ilişkin olarak çatışmalar sonucu ortaya çıkan ölüm oranı şiddetin doğrudan neden olduğu ölüm oranını fazlasıyla aşabilir. Çatışmalar kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan insanların geçim kaynaklarını yok etmekle, tarım, üretim alanlarının üretkenliğini durdurmakla açlığın ve yetersiz beslenmenin en önemli nedenlerinden birisidir. Elde edilen sınırlı göstergeler ve rakamlar uzun süre devam eden savaş ve çatışmaların gıda güvencesini ne denli olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. 2004-2009 yılları arasındaki dönemde çatışma ve terör saldırıları sonucu her yıl 55000 insan hayatını kaybetmiştir. 2010-2012 döneminde çatışmalar ve kuraklık nedeniyle sadece Somali'de ölen insan sayısı 250000'i aşmıştır (FAO, 2015: 47).

Son yıllarda Orta Doğu'da yaşanan sürekli istikrarsızlık ve çatışmalar bölgede bulunan ülkelerin nüfuslarını olumsuz yönde etkilemiştir. Dünyanın en eski kültürel mirasını barındıran, uygarlığın ilk merkezlerinden biri olan bölge günümüzde sürdürülen savaşlar nedeniyle yok edilmektedir. Çatışma bölgelerinde yaşayan nüfusun hayat şartları ve gıda güvencesizliği sorunun başka bir boyutudur. Filistin'de insanların sürekli yaşadıkları yerlerden göç etmesi, geçim kaynaklarının yok edilmesi ve artan işsizlik gıda güvencesizliği durumunun kötüleşmesine yol açmıştır. 2013'te Filistin nüfusunun yüzde 33'ü (yüzde 19 Batı Şeria'da ve yüzde 57 Gazze Şeridi'nde) gıda güvencesizliğinden mağdur durumdaydı, nüfusun yüzde 16'sı ise gıda güvencesizliği tehdidi altında bulunmaktaydı (Food Security Cluster, 2014: 46). Şiddetli çatışmalar insan ölümleri ve hastalıklarına, nüfusun zorunlu olarak yer değişmesine yol açmakta, ekonominin çökmesine, çevreye ağır zararlar yetirilmesine neden olmakta, eğitime katılımı engellemekte ve yatırımcıları çekindirmektedir. Bu durum gıda üretiminin önünü almakla, gıdaya erişimi zorlamakta ve altyapının

çökmesine neden olmakla çoğu zaman politik terör aleti olarak kullanılmaktadır. (Messer E., Cohen M.J. ve Marchione, T.,2002:1). Irak, Suriye, Yemen gibi ülkelerin bulunduğu Batı Asya bölgesinde uzun yıllardan beri devam eden savaş ve çatışmalar nedeniyle bu ülkelerin nüfusunun geçim seviyesi ve gıda güvencesizliği durumunu ortaya çıkaracak yeterli takip ve izleme yürütülemiyor. Dolayısıyla bölgede gerçek durumun Dünya Gıda Örgütü'nün elinde olan verilerden daha da vahim olduğu kesindir. Bölgede açlık çeken insan sayısı 1990-1992 dönemi ile kıyaslayınca 8 milyondan 19 milyona ulaşmıştır. Dünya Gıda Örgütü'nün söz konusu Dünya gıda güvencesizliği raporu Haziran 2015'te açıklandı. Raporda yer alan veriler raporun yayınlanma tarihinden önceki döneme ait olduğu için son aylarda söz konusu çatışma bölgesinde yaşanan olaylar belgeye yansımamıştır. 2015'in yaz ve sonbahar aylarından itibaren bölgedeki durum kritiktir. Suriye'deki iç savaş, istikrarsızlık, çatışmalar ve ülkenin bölünmüş durumda olması, gıda üretimi sisteminin aksamaması, yakıt ve yiyecek fiyatlarının keskin artışı sonucu 2015 yılının başında 9,8 milyon kişi geçimlerini sağlamak için gıda yardımına ihtiyaç duymaktaydı. Onlardan 6,8 milyonu gıda yardımına daha fazla ihtiyaç duyanlardı (FAO, 2015: 47). Suriye ekonomisi 2011-2013 yıllarında yüzde 40 oranında küçülme yaşamıştır. Son dönemde Suriye'de gıda güvencesizliği durumu daha da kritik bir düzeye ulaşmıştır. Aylardır Suriye hükümeti güçlerinin kuşatması altında bulunan ve dışarıdan her hangi gıda yardımı almayan Madaya kentinde BM'ye göre 42000 insan açlık çekmektedir, son dönemlerde onlarla kişi açlık nedeniyle hayatını kaybetmiştir. BM yetkililerince potansiyel savaş suçunun işlendiği Madaya'daki duruma geç de olsa müdahale edildi ve BM'n gıda yardımı kentte açlık nedeniyle ölüme terk edilen insanlara ulaştırıldı. Suriye'de beş yıldan beri devam eden iç savaşın bilançosu çok ağırdır: aralarında on binlerce çocuğun bulunduğu 250000'den fazla insan yaşamını yitirmiş, ülkenin 17 milyonluk nüfusunun yarısından fazlası zorla yerinden edilmiş, onlardan 400000'i kuşatma altında, 4,5 milyon kişi ise zor ulaşılabilir bölgelerde yaşamaktadır (BM, 2016). Suriye'de sonu hala görünmeyen iç savaş yüz binlerce Suriyelinin yaşadıkları topraklardan göç etmesine neden olmuştur. Deyim yerindeyse günümüzde savaş, çatışma, terör olayları nedeniyle dünya ulusların yeni büyük göçüne tanık olmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre, 2015 yılı içerisinde şimdiye kadar deniz yoluyla 750000'den fazla göçmenin Avrupa'ya geldiği tahmin edilmektedir. Bazı göçmenler sınırları yasadışı yollarla geçtiklerinden dolayı kesin sayılar belli değildir (BBC NEWS, 2015). Suriye'deki savaş günümüzde mülteci sorununun en büyük nedenidir. Göç hareketi sadece Suriye'yi değil, Irak, Afganistan, Pakistan, İran ve diğer ülkeleri de içine almaktadır. 2015 yılının Ocak-Ekim ayları arasında AB'ye iltica talebi ile başvuruda bulunan mültecilerin büyük çoğunluğunu Suriyeliler; onlardan sonra Afganistanlılar, Kosovalılar, Iraklılar, Arnavutlar, Pakistanlılar oluşturmaktadır (EUROSTAT, 2015). Suriye ile sınır komşusu olan Türkiye, Lübnan ve Ürdün büyük bir göçmen ve mülteci akımıyla karşı karşıya kalmıştır. En fazla göçmeni ise Türkiye kendi topraklarında barındırmaktadır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre Türkiye'ye gelen göçmen sayısı 2.181.293'tür (BBC News, 2015). Kuşkusuz göçmenlerin böyle geniş kapsamlı göç hareketleri geldikleri ülkelerde sonuçları belki de ileri zamanlarda ortaya çıkacak etkiler yaratmaktadır. Örneğin bazı araştırmalar son yılların mülteci akımlarının Liberya (WFP, 2011; WFP, 2013a; WFP 2013b.), Burkina Faso, Çad, Nijer'de (FAO,2013) ve Suriye'ye komşu olan ülkelerde gıda güvencesizliği durumuna yol açtığını göstermektedir (ACTED, 2013).

Küresel bir soruna dönüşen göç krizi Türkiye'nin ev sahipliğinde Antalya'da 15-16 Kasım 2015'te gerçekleştirilen G20 Liderler Zirvesi'nin de gündemini oluşturdu. G20 Liderler Zirvesi'nin sonuç bildirgesinde "göç ve mülteci akımlarına yönelik uzun vadeli hazırlık ve bu akımların yönetimi için kapasitenin güçlendirilmesini teminen diğer ülkelerle beraber çalışılacağına" vurgu yapıldı. Bildirgede, dünyanın çeşitli bölgelerinde benzeri görülmemiş sayılara ulaşan mülteciler ve yerlerinden edilmiş kişilere koruma ve destek sağlanması ve kalıcı çözümler bulunması yönündeki tüm çabalara yönelik desteği güçlendirmeye devam etmeye kararlı olduğu ifade edildi (T24, 2015).

Dünyada kritik düzeylere ulaşan göç krizi ile daha da derinleşen gıda güvencesizliği durumu olumsuz gözükse de uluslararası kuruluşlar, hükümetler ve sivil toplum kuruluşları bu küresel sorunun çözülmesi için olumlu işler görebilirler. Hükümetler vatandaşlarını yüksek gıda fiyatlarından ve dünya piyasalarındaki dalgalanmalardan koruyabilirler (Brinkman H. ve Hendrix C., 2011:4). Temel gıda fiyatlarının düzenlenmesi ve sosyal güvenlik sisteminin kurulması için önlemler alınabilir. Bazı fakir ülkelerin böyle önlemler gerçekleştirmek olanakları bulunmamaktadır. Bu amaçla Dünya Gıda Programı akut kriz dönemlerinde yardımcı olabilir.

Dünyada açlık ve yetersiz beslenme sorununun savaş ve çatışmalarla bağlantısına değinirken konuyla bağlantılı olan genel göç sorununun göz ardı edilmemesi gerekir. Şu anda dünyanın gündeminde güncel sorunlardan en önemlisi olan göç krizini oluşturan mülteciler ve yerlerinden edilmiş insanlar genellikle savaş ve çatışma bölgelerini terk eden kişilerdir. Ancak çağımız şartlarında gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere çok büyük göç akını mevcuttur. Bunun nedeni fakirlik, geçim sıkıntıları, gıda fiyatlarının yüksek olması nedeniyle işsiz ve sosyal güvencesi olmayan insanların yeterince

beslenememesidir. Bu sürekli göç dünya nüfusunun ülkeler arasında dağılımında bir dengesizlik oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere akın eden insanlara geldikleri ülkelerde yaşam olanaklarının ve sosyal güvencenin sağlanması olumlu bir çözümdür. Ancak dünyadaki nüfus dengesizliğinin önünü almak için gelişmekte olan ülkelere acilen yerel ekonomilerini ve tarımı kalkındıracak destek programlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dünya genelinde yaygınlaşan küreselleşme gelişmiş ülkelere bile kentleşmeye neden olmaktadır. Günümüzde dünya nüfusunun çoğunluğunun şehirlerde yaşaması uygarlığın tarihinde daha önce yaşanmamış bir olgudur. Dünyada 72 milyon yerlerinden edilmiş kişilerin yaklaşık yarısının çoğunlukla az gelişmiş ülkelere kentsel alanlarda yaşadığı düşünülmektedir. Doğal ve insan faaliyeti sonucu oluşan krizlerden etkilenen kişiler şehirlere göç etmekle en azından temel ihtiyaçlarını karşılamayı, geçim kaynakları bulmayı, sürdürebilir sosyal hizmetler elde etmeyi amaçlıyorlar (World Migration Raport, 2015: 90). Günümüzde dünyada tahminen 232 milyon uluslararası ve 740 milyon ulusal göçmen vardır. Uluslararası göçmenlerin yüzde 50'si gelişmiş, yüksek kentleşme düzeyinde olan on ülkede yaşamaktadır. Bunlar: Avustralya, Kanada, ABD, Avrupa'nın bazı ülkelerinde (Fransa, Almanya, İspanya ve İngiltere), Rusya, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'dir (World Migration Raport, 2015: 17). Şimdiye kadar görülmemiş insan hareketliliğinin yaşandığı çağımızda kırsal bölgelerden şehirler ve kentsel alanlara yönelik iç ve uluslararası göçün neden olduğu kentleşmenin hem olumlu, hem de olumsuz tarafları vardır. Göç eden insanlar geldikleri ülkelerin toplum hayatına entegre olarak istihdam sağlama, yaşam düzeylerini geliştirme, eğitim ve iş imkânları bulma olanağı kazanmakta; çalışma piyasasına hareketlilik katmaktadırlar. Özellikle nüfus yaşlanması sorunu yaşayan Kuzey ve Batı ülkeleri açısından Doğu ve Güney ülkelerden gelen genç işçi gücü emek piyasasına avantajlar sağlamaktadır. Ancak ulusal göçler kentleşmeyi hızlandırmakla kırsal bölgelerin boşalmasına, tarım sektörünün işçi gücünden yoksun kalmasına neden olmakta ve sonuç itibarıyla tarım ve hayvancılığın gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu da gıda güvencesizliği sorununu derinleştirmektedir. Uluslararası göç de olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Şöyle ki, yeni gelen göçmenler geldikleri ülkede dil öğrenme, iş bulma, sosyal hizmetlerden faydalanma, barınma, toplumla bütünleşme konularında olduğu gibi, hem de ucuz fiyata çalışmakla işçi piyasasında rekabete neden olarak yerli nüfusla çıkar çatışmaları gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

SONUÇ

Dünyada açlık ve yetersiz beslenme oranlarının azalmasına rağmen, gıda güvencesinin sağlanması dünyanın en önemli sorunlarından biri olarak kalmaktadır. Bu sorunun ortadan kaldırılması yalnız uluslararası kuruluşların ve uluslararası toplumun tüm kesimlerinin ortak çabalarını birleştirmeleriyle mümkün olabilir. Bu anlamda hem bölgesel, hem de geniş çok taraflı uluslararası işbirliğinin önemi vardır.

Günümüz şartlarında gıda sorununa çözüm arayışlarında dünya nüfusunun gıda güvencesinin sürdürebilir kalkınma ile bağlantılı olduğuna vurgu yapılması önemli bir aşama olabilir. Dünya Tarım Örgütü'nün sonuçlarına göre şu anda dünyada her dokuz kişiden birinin açlık çekmesine rağmen küresel düzeyde dünya herkesi beslemek için yeterli gıda üretmek olanaklarına sahiptir. Öyleyse sorunu ortadan kaldırmak için sadece küresel gıda sektörünün aktörleri arasında değil, aynı zamanda uluslararası örgütler, bölgesel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğinin geliştirilmesinde fayda vardır. Dünyanın bazı bölgelerinde yaşanan politik istikrarsızlıklar, savaş ve çatışmalar devam ettiği sürece bu bölgelerde gıda güvencesinin sağlanmasına ulaşılması imkânsız olacaktır. Sürdürebilir ekonomik kalkınmanın temel şartlarından en önemlisi politik istikrarın ve toplumun güvenliğinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla dünya genelinde açlık ve yetersiz beslenmenin ortadan kaldırılması dünyada barış ve güvenliğin sürekli bir şekilde sağlanması ile bağlantılıdır. Bu anlamda AB başta olmakla dünyanın gelişmiş devletlerinin karşılıklı çabaları ile Orta Doğu ve Batı Asya'da çatışma ve savaş durdurulabilir ve savaşla yıkıma uğrayan ülkelerin ekonomileri yeniden canlanarak istikrarlı bir ekonomik kalkınma gerçekleşebilir.

Dünyanın açlık çekmekte olan bölgelerine ihtiyaç halinde gıda yardımı yapılması küresel gıda güvencesizliği sorununa geçici bir çözümdür. Sorunun temel çözümünde amaç olamaz. Gıda güvencesizliği ile ilgili etkin ve sürekli uluslararası, ulusal ve bölgesel işbirliği ve politikaların uygulanmasında sağlam bir stratejinin geliştirilmesi gereklidir. Gelişmekte olan ülkelere geçici gıda yardımları yerine, o ülkelerin tarım, ekonomi ve sanayi alanlarının geliştirilmesine, nüfuslarının eğitim düzeyinin yükseltilmesine, sosyal güvence sağlanmasına yönelik stratejik yaklaşım şarttır. Açlık küresel bir sorundur ve o yalnız küresel çaplarla ortadan kaldırılabilir. Fakat dünyada gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkeler arasında çifte standartların, ırkçılığın, İslam fobinin, din, etnik karşıtlığın, üstü örtülü sömürgeciliğin, tarikatçılık ve bölücülüğün devam ettiği sürece gıda güvencesizliği gibi dünyanın küresel ve akut sorunlarının olumlu çözümlenmesi kolay gözüküyor.

KAYNAKÇA

- AB Komisyonu (2013). *AB Gıda Fonunun Uygulanmasına İlişkin Komisyon'un Avrupa Parlamentosu ve Konsey'e Raporu*. Brüksel, s. 1-11.
- ACTED(Agency for Technical Cooperation and Development)(2013). *Food Security Situation and Livelihood Intervention Opportunities for Syrian Refugees and Host Communities in North Jordan*. Paris.
- ANFİNOGENTOVA, Anna ve KRILATI, Eduard (2013).” Rusya’da Gıda Güvencesizliği: Durumu, Sorunlar, Sağlanma Şartları” *Ekonomi ve Sosyoloji Dergisi*. №1, s.1-17.
- BBC NEWS (2015). <http://www.bbc.com/news/science-environment-35084374> . Erişim tarihi 05.01.2016
- BBC NEWS (2015). <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> . Erişim tarihi: 24.11.2015
- BLACK, Richard, (2001). “Environmental Refugees: Myth or Reality?” *New Issues In Refugee Research*, University of Sussex Falmer, UK, s.1-20.
- BLİNOVA, Tatyana ve ANFİNOGENTOVA, Anna (2011). *Rusya’da Gıda Güvencesizliği Durumunda Risk ve Tehlikeler*, Saratov: Saratovski İstocnik yayınları, 270 s.
- BM’in resmi internet sayfası,
<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=52964#VpYRwfmLSUI>. Erişim tarihi 13.01.2016
- BRİNKMAN, Henk-Jan ve HENDRİX, C. (2011). *Food Insecurity and Violent Conflict: Causes, Consequences, and Addressing the Challenges*, WFP, s. 1-32.
- BUZBAŞ, Necdet (2010). “Türkiye ve AB’de Gıda Güvenliği: Ortaklığın Sinerjisi”, 28.Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi Toplantısı Edinburg, İskoçya 13-14 Eylül 2010, s.1-17.
- CHACHAGE, Chachage Seithy L.(2005). “Dış Yardım ve Afrika’nın Kalkınması”, 1.Uluslararası Türk-Afrika Kongresi, İstanbul, s.1-22.
- CHAND, Ramesh (2008) .”The Global Food Crisis: Causes, Severity and Outlook”, *Economic & Political Weekly*, 28 June 2008, s. 115-122.
- CLOVER, Jenny (2003). “Food Security in Sub-Saharan Africa”, *African Security Review*, S.12:1, 1-12.
- COLLIER, Paul, ELLIOT, Lani., HEGRE, Hovard, HOEFFLER, Anke, REYNAL-QUEROL, Marta ve SAMBARİS, Nicholas(2003). *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- CRİBB, Julian(2010). *The Coming Famine: the Global Food Crisis and What We Can Do To Avoid It*, Los-Anceles: University of California press, 235 sayfa.
- DÖLEKOĞLU, Celile, GÜN, Sema ve GİRAY, Handan (2015). “Yoksulluk ve Gıda İsrafı Sarmalı”. 11. Tarım Ekonomisi Kongresi, s. 2-12.
- EUROSTAT (2015).
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_quarterly_report . Erişim tarihi: 25.11.2015.
- FAO(2015). *The State of Food Insecurity in the World: Meeting the 2015 International Hunger Targets: Taking Stock of Uneven Progress*. Roma, s. 2-56.
- FAO.2013. *Crop Prospects and Food Situation*. Roma.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Dünyada Gıda Güvencesizliğinin Durumu 2015*, SOFI 2015, s.10-27.
- Food Security Cluster (2014). *Food Insecurity in Palestine Remains High*. Socio-Economic and Food Security (SEFSec) High Level Statement.
- HATTON, Timothy J. ve WİLLIAMSON, Jeffrey G., (2003). “Demographic and Economic Pressure on Emigration out of Africa”, *The Scandinavian Journal of Economics*, S. 105 (3), s. 465-486.
- HORTON, Susan ve HODDİNOTT, John (2014). *Benefits and Costs of the Food Security and Nutrition Targets for the Post-2015 Development Agenda. Post-2015 Consensus*. Copenhagen: Consensus Center.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, s.206.
- İSMAYİL, Gülzar (2011). “Dünya Bizim Evimiz”, *525-ci gazete*. Bakü, Azerbaycan, s.4-8.
- KRILATI, Eduard (2014). *Gıda Güvencesi Çalışmalarında Kavramlar ve Metodolojik Temeller*. Moskova: A.A.Nikonov Rusya Tarım Sorunları ve Bilişim Enstitüsü, s. 4-11.
- MABİSO, Athur, MAYSTADT, Jean-François, VANDERCASTEEL, Joachim, HİRVENEN, Kalle (2014). *Refugees, Food Security and Resilience In The Host Communities, Building resilience for food and nutrition security*, USA: International Food Policy Research Institute, s.1-25.
- MARCHİORİ, Luca, MAYSTADT, Jean-Francois and SCHUMACHER, Ingmar (2013). “Is Environmentally- Induced Income Variability a Driver of Migration?”, *A Macroeconomic Perspective. Working Paper*. Paris: IPAG Business School, s.1-32.
- MCEVEDY, Colin ve JONES, Richard (1978). *Atlas of World Population History*, Facts on File, New York: Penguin Books, s.342-351.
- MCMİCHAEL, Philip ve SCHNEİDER, Mindi (2011). “Food Security Politics and the Millennium Development Goals”, *Third World Quarterly*, C. 32, S. 1, s.119–139.
- MESSER, Ellen, COHEN, Marc J. ve MARCHİONE, Thomas(2002). “Conflict: A Cause and Effect of Hunger”, *In Environmental Change and Security Program*, Report 7, ed. G.D. Dabelko. Washington DC: Woodrow Wilson Center, s. 1–16.
- MOORE, Will H. ve SHELLMAN, Stephen M. (2007). “Whither Will They Go? A Global Study of Refugees”. *Africa Focus* 22(1), s.107-114.
- REŞETNİKOV, Elena ve ZALİÇEVÇEVA, Olga (2012). “Gıda Tüketimi Alanının Yönetimi Sisteminin Modernleştirilmesi Stratejileri”, *Ostrovskie çeteniya*. Saratov, s.192-194.
- REVENKO, Liliya (2015). “Gıda Güvencesizliğinin Özellikleri ve Riskleri. *Uluslararası Süreçler dergisi*, Moskova: C.I, S.13, s.6-20.
- T24 (2015). <http://t24.com.tr/haber/g20-liderler-zirvesi-sonuc-bildirgesinde-one-cikan-basliklar-neler,316899>. Erişim tarihi: 19.11.2015.
- TANSEY, Geoff ve RAJOTTE, Tasmin (2008). *The Future Control of Food. A Guide Of International Negotiations and Rules on Intellectual Property, Biodiversity and Food Security*. USA: International Development Research Centre, 265 s.
- United Nations Organization (2015). *Technical Report by the Bureau of the United Nations Statistical Commission (UNSC) on the Process of the Development of an Indicator Framework for the Goals and Targets of the Post-2015 Development Agenda*. Working draft.
- WFP (2011). *Ivorian Refugee Influx and Food Security, Nimba Refugee Assessment*. Roma.
- WFP (2013a). *Syrian Refugees and Food Insecurity in Iraq, Jordan and Turkey: Secondary Literature and data Desk Review*. Roma.
- WFP (2013b). *Syrian Refugees and Food Insecurity in Lebanon: Secondary Literature and Data desk Review*.Roma.
- WHO (2001). *The First Action Plan for Food and Nutrition Policy-WHO European Region 2000-2005*, Roma.
- World 2015. Population Pyramids of the World from 1950 to 2100, <http://populationpyramid.net/world/2015/>. Erişim tarihi: 25.11.2015.
- World Food Programme (WFP 2014). Syrian Arab Republic: Highlights as of December 2014. Food security analysis website.
http://vam.wfp.org/CountryPage_overview.aspx?iso3=SYR. Erişim tarihi: 19.11.2015.
- World Migration Raport (2015). http://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf. Erişim tarihi: 27.11.2015, s.2- 55.